الله الرحمن الرحيم

Ketabton.com

The Digital Library

السلام علیکم

د پوهیالي فیاض کل مظلوم یار علمي کنفرانس ته

ښه راغلاست

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکنفرانس موضوع

د افغانستان جیوپولیتیک موقعیت

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

افغانستان د آسیا په جنوب کې دحساس جغرافیایي موقعیت درلودونکی دی، چې دا جغرافیائي موقعیت د تاریخ په اوږدو کې ددې باعث شوی دی چې افغانستان د یو ښه جیوپولیتیکي موقف درلودونکی واوسی.

افغانستان کله هم د یو دهلیز په توګه د غرب نه شرق ته د تلو لاروه او کله هم د هند د دروازی حیثیت غوره کړی، چې بیا وروسته په نولسمه پیړۍ کې د یو (بفرستیت) یا حایل په توګه د آبر قدرتونو تر منځ کارول شوی دی چې دا ټول ددې ښکارندویي کوي چې زموږ هیواد د تاریخ په اوږدو کې په مختلفو شکلونو د یو مثبت جیوپولیتیکي موقف لرونکی وو چې له همدی امله د تاریخ په مختلفو پړاوونو کې د ابر قدرتونو د سیالیو میدان ګرځیدلی، او ددې جیوپولیتیکي موقعیت څخه لویو قدرتونو د خپل ستراتیژیکو پلانونو په عملي کولو کې کار آخیستی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موخې

جیوپولیټیک مفهوم پیژندنه
ګډونوالو ته دافغانستان جیوپولیټیک موقعیت روښانه کول

مواد او کړنلاره

ددې کنفرانس دموادو ټولونه کتابخانه یې بڼه لري اودمختلفو نویواومعتبرو ټکسټ بوکونو اودانټرنیټ بیلابیلو ویب پاڼوڅخه په کې ګټه اخستل شوې چې ټول ماخذونه داخځلیګونو په پاڼه کې ځای پرځای شوي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جیوپولیټیک مفهوم

جیو دځمکي په معنی او پولیتیک د سیاست څخه اخیستل شوی دی، چې په لغوی مفهوم د ځمکې د سیاست معنی افاده کوي.

او په اصطلاح کې هغه علم دی چې د جغرافیایي محیط تاثیرات د هیوادونو پر سیاستونو مطالعه کوی، او همدارنګه د سیاسي قدرتونو تر منځ د رقابت لاملونه واضح کوي.

جیوپولیتیک هغه علم دی ،چې جغرافیي منابع په محلي،ملي،منطقه ای او نړیواله کچه پیژندنه،ګټه اخستنه او له دې منابعو څخه په نړیوال سیاسي رقابت کې د ګټه اخستنې پورته کولو علم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یادوونی وړ ده چې سیاسي جغرافیا د یو هیواد عیني شکل مطالعه کوی یعني په هغه هیوادکې(غرونه،سیندونه،سرحدات ، ترانزیتی لاری ...)تر مطالعی لاندی نیسی اما جیوپولیتیک بیا په خپل وار سره دهمدغه منابعو په نظر کي نیولو سره د یو هیواد سیاسي تګلاره په نړیواله سطحه مشخصوی.

د جیوپولیتیک موقیعتونو په مطالعه کي په مختلفو منطقو کي معمولاهغه منابع اوامکانات دلویو قدرتونو توجه راجلبوي چي په زماني او مکاني لحاظ هغه ته تقاضا ډیره وي لکه په اوسنی پیری کي طبعي منابع، حساس تنګي او لویې ترانزیتي لاري هغه موارد دي چې لوی قدرتونه یې دترلاسه کولو لپاره خپلمنځي رقابت کوي.

جیوپولیتیک د یو هیواد جغرافیایي وضعیت سره مستقیمه اړیکه لري او جیوپولیتیک د هیوادونو د سیاستونو منشاء تشکیلوي او د همدي سیاستونو په نظر کي نیولو سره په عمل کي مبارزه کوي او هرهیواد ځان ته ذ یو قوي اود ډاډ وړ جیوپولیتیکی موقیعت پیدا کولو په لټه کي وي، چي په اوسنی پیری کي هر هیواد غواړي چي پر طبعي منابعو، ترانزیتي لارو، لوړو څوکو، آزادو اوبو او داسي نورو د اهمیت وړ مواردو باندی تسلط ولری چي په دی برخه کي بیا لوی او کوچني هیوادونه په خپل منځ کي رقابت تر سره کوی، او جیوپولیتیک ټول هیوادونه د هغوی موقیعت ته په کتو سره د نړیوال رقابت میدان ته ور معرفي کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جیوپولیتیک تاریخی بهیر

د جیوپولیتیک اصطلاح دلومړي ځل لپاره په ۱۹۲۲م کي د یو سویډني عالم لخوا چي رودلف کلیین نومیده وکارول شو.

او د شلمي پیری د شروع څخه وروسته دا علم په اکاډمیکو مرکزونو کي د یو نوي او ځوان علم په توګه تر څیړني لاندي ونیول شو، اما په حقیقت کي دا علم په نړی کي د ډیر پخوا څخه موجود وو او لویو امپراطوریو به ددي علم د اساساتو څخه د خپل قلمرو د پراخوالي لپاره کار اخیست.

په ۱۹ پیړی کي دبرتانیي مستعمراتي بریا او د روسي رقابت ددي هیواد سره سیاسي څیړونکي د جیوپولیټیک اهمیت ته متوجه کړل چي دي هیوادونو په هندوستان،افغانستان او مرکزی آسیا کي د خپلو منافعو د ساتلو لپاره په رقابتونو شروع وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جیوپولیتیک کې موثر عوامل

ثابت عوامل

- جغرافیایي موقعیت
- ساحلی موقعیت
- دخاورې وسعت
- توپوګرافیکی وضعیت

متغیر عوامل

- جمعیت
- طبیعي زیرمې
- سیاسی جوړښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان مطلقه موقعیت

د مطلقه موقعیت له مخې افغانستان په لاندې طول البلدونو او عرض البلدونو کې ځای لري.

افغانستان په شمالي نیمه کره کې د عرض البلد کرښو په ۲۹ درجو ، ۲۲ دقیقو او ۵۳ ثانیو او د ۳۸ درجو ، ۲۹ دقیقو او ۳۷ ثانیو او په ختیځه نیمه کره کې د ختیځو طول البلد کرښو په ۶۰ درجو، ۲۸ دقیقو او ۴۱ ثانیو او د ۷۴ درجو، ۵۱ دقیقو او ۴۷ ثانیو په منځ کې پروت دی.

- د افغانستان زیات اوږدوالی له شمال ختیځ څخه جنوب لویدیځ لوري ته یاني له یولي دري څخه تر ملک سیاه غر پورې ۱۵۳۰ کیلو متره او زیات پلن والی یې له خم اب څخه تر چګایي غرونو پورې ۹۱۲ کیلومتره دی
- اوس مهال چې افغانستان په وچه کې راګیر هیواد دی دغې هیواد ته تر ټولو نژدې بحري بندر د کراچۍ بندر دی چې له تورخم څخه ۱۱۲۳ کیلو متره واټن لري. پداسې حال کې چې د هند بحر او افغانستان تر منځ په سیده توګه (نیغ په نیغه) واټن تردې ډیر کم دی یاني له هلمند ولایت څخه تر د کراچۍ شمال غرب لوري پورې ۳۹۰ کیلو متره واټن شتون لري.
- د افغانستان په شمال کې تاجکستان ، ازبکستان او ترکمنستان جمهوریتونه ، لویدیځ ته یې ایران او ختیځ لوري ته یې د چین سنکیانګ ولایت په جنوب او جنوب ختیځ کې له پاکستان سره ګډه پوله لري
- افغانستان په نیمه شمالي کره کې تخمیناً ۶۵۲۲۲۵ کیلومتر مربع پراخوالي په لرلو سره له روسیې پرته نور د ټولو اروپایي هیوادونو څخه پراخ هیواد دی او د اسیایي ملکونو سره د پرتله کیدو له مخې له چین ، هند ، سعودي عربستان ، ایران ، منګولیا ، اندونیزیا ، پاکستان ترکیې او برما څخه وروسته په لسمه درجه کې راځي او د پراخوالي له مخې د نړۍ څلویښتم هیواد دی

د افغانستان پولې او
ډیورنډ کرښه
تاجکستان
شیر علي خان پوله
۱۸۰۰ کیلومتره
پامیر پوله
خم آب
بلخ
ترکمنستان
ریګجوي پوله
۵۴۰ کیلو متره
ذوالفقار دره
افغانستان
هرات
کابل
لوی ننګرهار
فخري پوله
۴۵۰ کیلو متره
ایران
د جمو کشمیر سره پوله
۱۰۲ کیلو متره
پښتونخوا
د چین سره پوله
۹۶ کیلو متره
لوی کندهار
ډیورنډ سرحدي کرښه
۲۵۰۰ کیلو متره
میکمهان پوله
۴۷۵ کیلو متره
د ملک ساه غرونه
پاکستان
بلوچستان
Prepared by:Eng.M.Sharif(Jalalzai)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان توپوګرافيکي جوړښت

- توپوګرافيکي جوړښت د ځمکې خارجي شکل ته ويل کيږي چې مختلف موضوعات لکه (لوړې، ژورې، سرحدات، او د اوبو شبکې) تر مطالعې لاندې نيسي.
- **افغانستان د توپوګرافيکي جوړښت له پلوه اکثرا په غرونو پوښل شوی دی او ۴/۵ حصه يې غرونه تشکيلوي، دهندوکش غرونه يې په مرکزي ساحه کې واقع شوي دي چې ۷۰۰ کيلومتره اوږدوالی لري او د يوې لينديۍ په شکل واقع شوي دي، ددې غرونو لوړې څوکې تر ۷۰۰۰ مترواو لمنې يې تر ۳۵۰۰ مترو پورې د بحر د سطحې څخه ارتفاع لری.**

د افغانستان طبعي توپوګرافيکي جوړښت د طبعي عوارضو له مخې په دريو برخو ويشل شويدی.

۱-لوړ ساحات: چې د سمندر د سطحې څخه تر ۲۰۰۰ مترو پورې په ارتفاع کې واقع شوي دي.

۲-تيټ ساحات: چې د سمندر دسطحې څخه د ۵۰۰ نه تر ۳۰۰۰ مترو پورې په ارتفاع کې واقع شوي دي.

۳-هوار ساحات: هغه سيمې چې ډېره کمه ارتفاع لري او معولا هوار دی.

او همدارنګه کم ارتفاع لرونکې سيمې په دريو حوزو ويشل شوي دي(د آمو حوزه، د هلمند حوزه، د ننګرهار حوزه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دافغانستان په موقعیت دجیوپولیټیکي عواملو موثریت

جغرافیايي موقعیت او په هغه پورې مربوط مشخصات د جیوپولیتیک د ثابتو عواملو څخه ګڼل کیږي او د هیوادونو په جیوپولیتیکي موقعیت باندې د پام وړ تاثیر لری.

- **افغانستان د جغرافیې موقعیت د آسیا په مرکز کې د یو څلورلارې په توګه**
- **هند بحرته د ځمکې تر ټولو لنډه لاره**
- **د مرکزی آسیا بی سارو منابعو ته د رسیدلو یوه لنډه لار**
- د تاریخ په اوږدو کې د ختیځ او لویدیځ د ارتباطي پل په توګه

د افغانستان دجیوپولیټیک ارزښت په اړه انګلیسي مؤرخ پروفیسور تاین بی داسي وايي (افغانستان د یو خاص جغرافیایې وضعیت په اساس چې د بل هر عامل څخه د اهمیت وړ دی د آسیا په تاریخ کې لوړ ځای خپل کړی، ځکه چې یو غرنۍ لار د آسیا پر څلورلارو باندی واقع شوی او د یو پخوانۍ بندرګاه حیثیت یې غوره کړی دی.)

د میر غلام محمد په آند افغانستان د آسیا پر څلورلاري واقع شوی او د سیاست او اقتصاد له نظره یې ډیر مهم رول لوبولی، چې د دریو حوزو د وصل مرکز تشکیلوی یعنی د ایران، هند او مرکزی آسیا د یو ځای کیدو نقطه ګڼل کیږی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان جیوپولیتیک او جیوستراتیژیک موقف په سیمه او نړۍ کې

بې له شکه ویلای شو چې افغانستان د تاریخ په اوږدو کې د لویو غرونو او لویو ډاګونو له امله د مرکزی آسیا یو د حساسو او ستراتیژیکو سیمو په کتار کې حسابیږي، چې له همدی امله د سیمی او نړۍ تر ډیرو فشارونو لاندی واقع شوی دی.
هیوادونه کولای شی د افغانستان د جیوستراتیژیک موقعیت نه په ګټه اخیستلو خپل اقتصادی مناسبات د مرکزي آسیا نه نیولی تر جنوبی او لویدیځې آسیا پورې تأمین کړی.
د افغانستان جیوپولیتیک او ستراتیژیک موقف تر ډیره بریده ددې هېواد د طبعي او جغرافیایي موقعیت تر تاثیر لاندې دی.ددې هیواد موقعیت د حساسو او ستراتیژیکو لارو پر سره او د هغې نږدېوالي غربي او جنوبي آسیا ته ډېر د اهمیت وړ ګڼل کیږي، دا هېواد د طبعي جوړښت له نظره په یوه ډېره حساسه او غرنۍ سیمه کې واقع شوی چې د اهمیت له پلوه مرکزي آسیا ته د حساس جیوپولیتیکي او ستراتیژیکي موقف لرونکی دی، د ګڼو غروو موجودیت په دې سیمه کې د یرغلګرو لپاره لویه ستونزه بلل کیږي چې د هندوکش غرونه یې په دفاع کې ډېر رول لوبوي او ددې هېواد د موقف نه یې د تاریخ په اوږدو کې دفاع کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان ستراتیژیک موقعیت

افغانستان له پخوا څخه ډیر غوره ستراتیژیک موقعیت لري ځکه چي دهندوکش عظمت لرونکي اودفاعي غرونو،پاروپامیزاد،سپین غر،دسلیمان غرونه اوپه ذکرشوو غرونوکي دفاعي دري لکه د اندراب دره،دغوربند ، بامیانو،وریښموتنګی_ سالنګ اودکونړ دري اوهمدارنګه سیندونه او لګدي يي چي له یوي خوا هیواد سمسوروي اوله بله پلوه دیرغلګرو په وړاندي طبعي کلک سنګرونه اومرحلي دي.چي په بیلا بیلومرحلوکي ورڅخه دهمدي موخي لپاره کارآخیستل شوی دی ، د بیلګي په توګه دهمدي سیمي ستراتیژیک ارزښت و چي لوي سکندردنړۍ نیوني په موخه په هرات ،کندهار،کابل ، پروان او کنړ کي له داسي ستونزوسره مخ شو چي په هرځای اوسیمه کي يي د نابېرو حملو له کبله دومره تلفات ورکړل چي دکارد سستوالي څخه يي مور په یونان کي نوره تنګه اوپه قهرشوه اوسکندرته يي خط ولیګه چي ستاد بخت ستورۍ په غورځیدودی اوکه د بلي لانجي سره لاس اوګریوان يي؟

په همدي ترتیب سره لدي چي چنګیز د افغانستان ډیري برخي کنډواله کړي ،خوپه بامیانواو پروان کي د افغانستان د وګړو له املهٔ دعبرت درس له ځانه سره ګور ته یوړ.

انګلیسانو هم له افغانانوسره په دریو جګړوکي ددي سیمي ستراتیژیک اهمیت ولیدو، لکه چي دافغان انګلیس په دوهمه جګړه کي دانګریزانو ذولس زره عسکرو څخه یوائي ډاکتر برایډن وکړای شو چي د خیبر قرارګاه ته ځان ورسوي.

پخواني شوروي اتحاد هم غوښتل چي دافغانستان دنیولوپه ترڅ کي د جنګ خوند وڅکي ،خوددي هیواد ستراتیژیک موقعیت هغوي ته داسي ماتي ورکړه چي د تل لپاره يي اشتراکي نظام د نړۍ په نقشه کي ورک کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

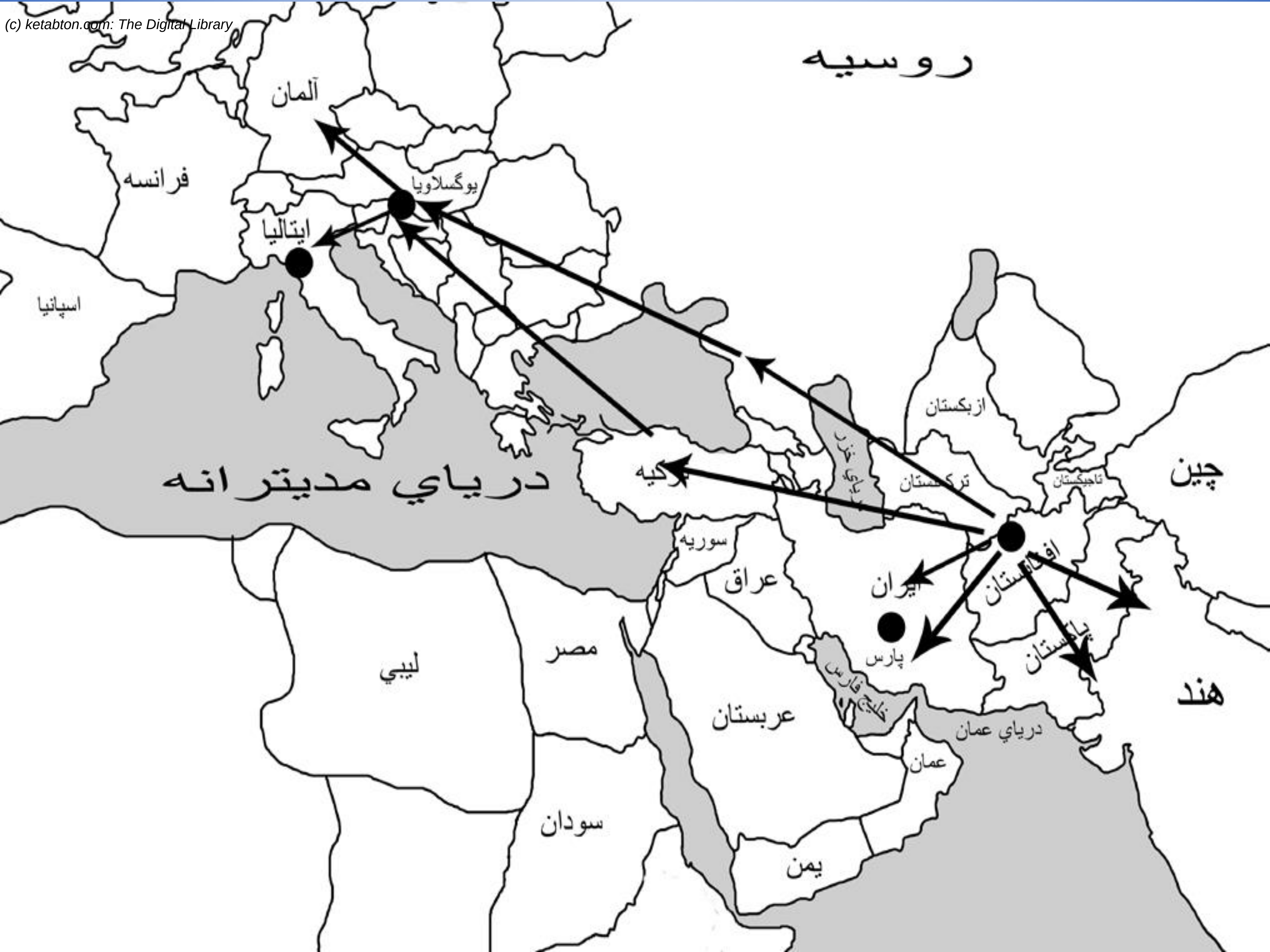

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان لپاره د لاجوردو سوداګريزې لارې اقتصادي ارزښت

- د لاجوردو مسير چې افغانستان د ترکمنستان، اذربايجان او ګرجستان له لارې له اروپا سره نښلوي د افغانستان لپاره فوق العاده اقتصادي او تاريخي ارزښت لري.
- دغه لاره به له يوې خوا د ورېښمو د لرغوني لارې پخوانی ټرانزيټي مسير يو ځل بيا راژوندی کړي او له بل پلوه به افغانستان د اروپا، منځنۍ ختيځ او سويلي اسيا ترمنځ د ارتباط يوې مهمې کړۍ حيثيت پيدا کړي، چې د ټرانزيټ له درکه به هر کال په ميليونونو ډالر عوايد د افغانستان په برخه شي.
- دغه لار به د افغانستان، ترکمنستان، اذربايجان او ګرجستان لپاره نه يوازې ټرانزيتي لاره وي چې سوداګريزه راکړه ورکړه به پکې ترسره کېږي، بلکې د منځنۍ اسيا هېوادونه غواړي چې د دې لارې په اوږدو کې پر نورو لويو زېربنايي پروژو پانګونه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

RECCA

د لاجورد سوداګریزې لارې هوکړه لیک

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان لپاره د چابهار بندر اقتصادي ارزښت

- د چابهار بندر د ایران په سیستان او بلوچستان ولایت کې، چې د ایران جنوب ختیځ لوري ته پروت دی، موقعیت لري. دا بندر اوبو ته د افغانستان د مستقیم لاسرسي او د هند لپاره د افغانستان او ایران له لارې د منځنۍ اسیا هېوادونو ته د لاسرسي لپاره خورا ډېر او ستراتیژیک ارزښت لري.
- له چابهار بندر څخه د افغانستان د سرحدي ولایت نیمروز تر مرکز زرنج پورې ۸۸۳ کیلو متره لاره ده. په ۲۰۰۹ زېږدیز کال کې له زرنج تر دلارام پورې سړک د هند د سرحدي سړکونو د اداري له خوا ورغول شو. دا سړک د افغانستان څلورو مهمو ولایتونو هرات، کندهار، کابل او بلخ ته د رسېدو غوره لاره بلل کېدای شي.
- دغه راز چابهار بندر د مرکزي اسیا هېوادونو لپاره د هند سمندرګي ته د لاسرسي موندلو تر ټولو غوره لاره ده. د دې لپاره به د ایران او افغانستان له لارې د ۷۲۰۰ کیلو مترو په واټن له شماله د جنوب پر لور دهلیز جوړېږي او تر څنګ به یې هندوستان وکولای شي، په پراخه توګه د منځنۍ اسیا پنځو مارکېټونو، روسیې او په نهایت کې اروپا ته لاره پیدا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

RECCA

دچابهار سوداګریزې لارې هوکړه لیک

(c) ketabton.com: The Digital Library

RECCA

پنځه اړخیزه د اوسپنی کرښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دافغانستان لپاره دټاپي پروژې ارزښت
- ۴۰۰ ميليونه ډالره كلنى حق العبور
- زرګونه كاري فرصتونه
- د بريښنا فرعي سټيشنونه
- اقتصادي وده
- دحكومت دعوايدو ډيروالى
- دصنايعو پراختيا
- دصنعتي حرارتي بريښنا توليد
- په سيمه كې دافغانستان د جيوپوليټيک موقعيت تثبيت

(c) ketabton.com: The Digital Library

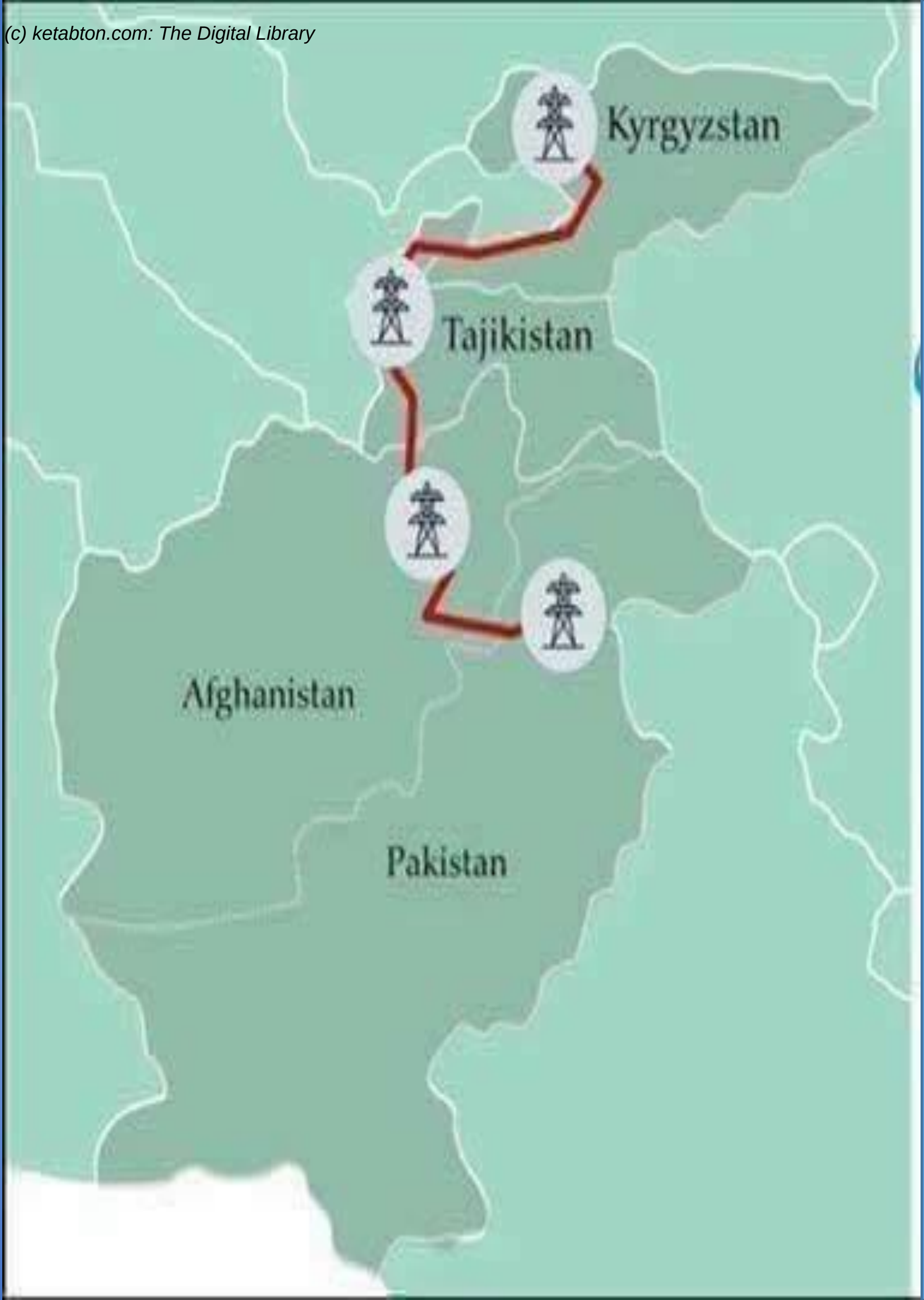

دافغانستان لپاره دکاسا زر دبریښنا مزو غځولوسیمه ایز ارزښت

د" کاسا۱۰۰۰" پروژه ، له ترکمنستان، قرغزستان او تاجکستان هېوادونو څخه د افغانستان له لارې پاکستان ته د برېښنا د انرژۍ د لېږد پروژه ده چې پر بنسټ به یې ۱۳۰۰ میګاواټه بریښنا دافغانستان او تاجکستان له لارې، پاکستان ته ولېږدول شی، چې دخپرو شوو راپورونو په اساس به لدې څخه ۳۰۰ میګاواټه برېښنا افغانستان په ارزانه بیه واخلی او پاتې ۱۰۰۰ میګاواټه به پاکستان ته انتقال شی چې دچاروپوهانو په وینا ددې پروژې په عملی کېدو سره به افغانستان ته په کال کې ۴۵ میلیونه ډالره دترانزیټ حق ورکول کېږی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Economic Activity and Land Use

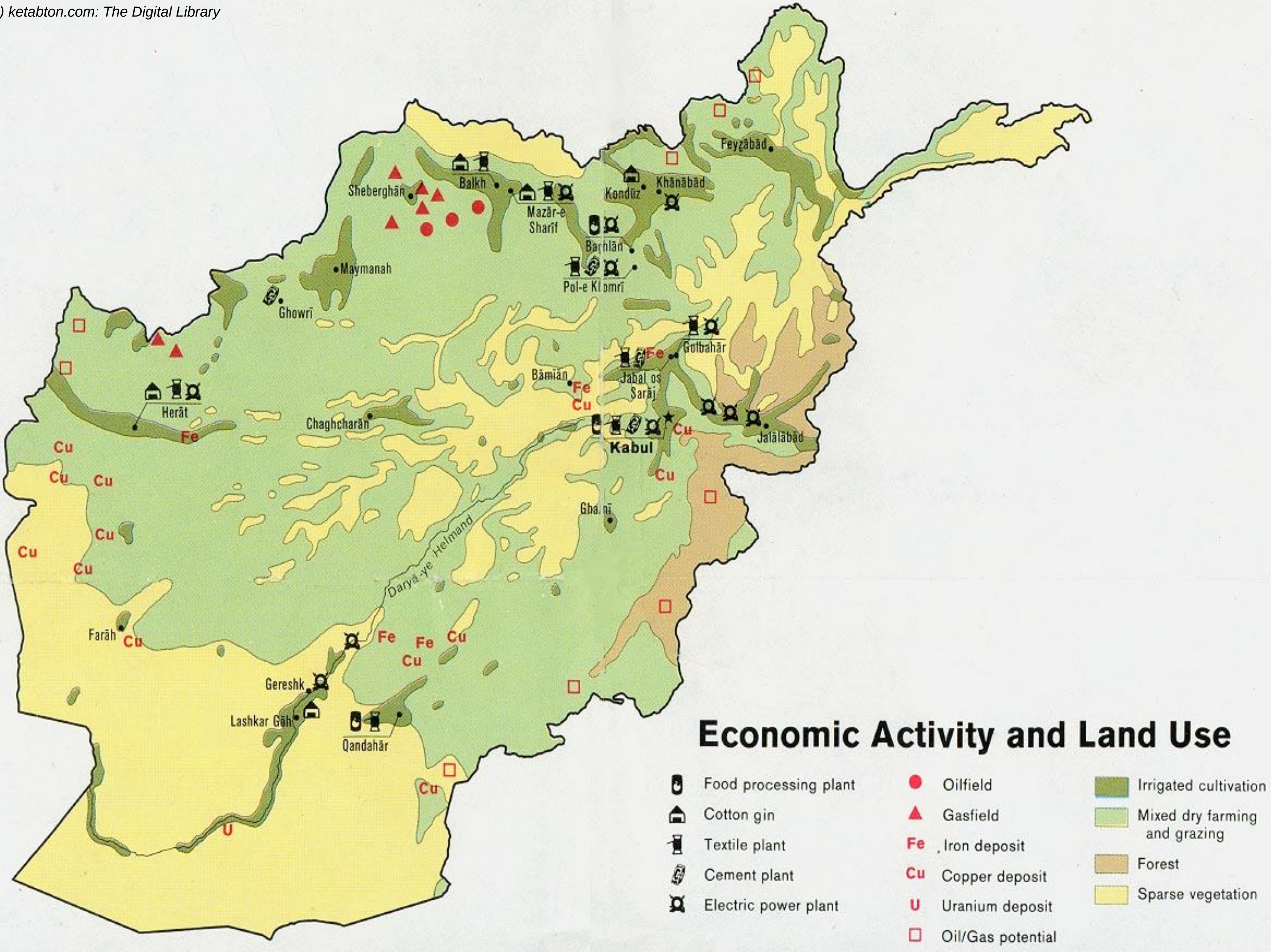

(c) ketabton.com: The Digital Library

پایله:

ددی موضوع له څېړنې نه دا معلومیږي چې:

- افغانستان دآسیا په جنوب کې پروت یو غرنی هېواد دی ، چې تل یې دخپل مهم ستراتیژیک دریځ له امله دپردو نیواکرو درانه ګزارونه په ځان زغملي دي.
- افغانستان دمرکزي آسیا هیوادونو،دهند نیمه لویې وچې او منځنې ختیځ هیوادونو سره دنښلوونکي پل په توګه خورا ارزښتناکه سیمه ده ، چې په بیلابیلو وختونو کې دوخت پراختیا غوښتونکو یرغلګرو دا خاوره دخپلو سیاسي اوستراتیژیکو اهدافو دلاسته راوړلو په موخه دیوې وسیلې په توګه کارولی دی.

دانګلیسانو او روسانو ترمنځ افغانستان د حایل په توګه ټاکل یو د بر شوم امر و ، نه یوازې دا چې دې هیواد خپل طبعي سرحدونه دانګلیسانو او روسانو په لویه لوبه کې له لاسه ورکړل ، بلکې له مادي او اقتصادي پلوه یې هم ددې هېواد د پرمختګ ټولې چینې وروچې کړې.

د افغانستان موجودیت د یوې څلورلارې په حیث د آسیا په مرکز کې.

دافغانستان نږدیوالی روسې او چین ته/

د افغانستان موقعیت د مرکزي آسیا د بې ساریو منابعو تر څنګ.

د افغانستان موقعیت د آسیا په مرکز کې دیو ثابتې ترانزیتي لارې په توګه د مرکزي آسیا د هېوادونو لپاره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندیزونه :

۱- د یو قوي او متمرکز حکومت جوړول او د ولس د علمي سطحې د پراختیا لپاره لازم اقدامات ترسره کول.

۲- د هېواد جیوپولیټیک موقعیت ته په کتو سره د یوې ملي ستراتیژي جوړول او د هغه په چوکاټ کې د ملي منافعو تأمین.

۳- د نړۍ د هېوادونو سره په سیاسي روابطو کې د اندول ساتنه تر څو دهیواد استقلال تر سوال لاندې را نه شي.

۴-په نړیوالو معاهداتو کې د مساوات او برابرۍ د حق مراعاتول تر څو ددې هېواد د جیوپولیټیک موقعیت څخه ناوړه ګټه پورته نه شي او همسایه هېوادونه هم تر تهدید لاندې را نه شي.

۵- د هېواد واکمنان باید د هېواد د سیاسي موقف په نظر کې نیولو سره سیاسي کړښو څخه په سمه توګه ساتنه وشي او ملی منافع تأمین کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخذونه

1. پژوهش، محمد امین(۱۳۸۸). سیر تاریخی افغانستان از آریانای باستان تا اخیر قرن نزدهم میلادی.مطبعه دولتی کابل.
2. حافظ نیا ، محمد رضا(۱۳۹۰). اصول و مفاهیم جیو پولیتیک.انتشارات: استان تهران.
3. سعیدی، احمد(۱۳۹۱). افغانستان آماجگاه فتنه ها و آسیب ها.مطبعه: مسلکی افغان کابل.
4. طوفان، محمد نبي(۱۳۹۰). اهمیت جیوپولیتیک افغانستان برای کشورهای منطقه و جهان در مسیر تاریخ،انتشارات:مطبعه عسکری
5. عزتی، عزت الله(۱۳۸۲). جیوپولیتیک.نشر: ذره ایران تهران.
6. اسعدي، مرتضی و هوشنگ اعلم (۱۳۷۲). افغانستان (مجموعه مقالات). بنیاد دایره المعارف اسلامی
7. اطاعت، جواد (۱۳۷۲). ژئوپولتیک و سیاست خارجی ایران. نشر: سفیر (تهران).
8. پاپلي یزدي، محمد حسین (۱۳۷۳). افغانستان اقوام - کوچ‌نشینی. مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی.
9. روح زنده، جمیله(۱۳۸۴). گذری بر تاریخ روابط سیاسی ایران و افغانستان. تهران: انتشارات صبحدم.
10. شورماچ(نورستانی)، محمد اکبر (۱۳۵۰). جغرافیای عمومی افغانستان.کابل: مؤسسه انتشارات زروی.
11. عظیمی، محمد عظیم(۱۳۸۲). جغرافیای افغانستان. چاپخانه سعید.
12. علي‌آبادی، علیرضا (۱۳۷۳). افغانستان. تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موضوع په اړه پوښتني

?

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژوري هيئت نظر

(c) ketabton.com: The Digital Library

له پاملرنې او توجه مويوه نړۍ مننه

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library